

DIT IS EEN

Anton Horeweg

VERSCHRIKKELIJK BOEK

met een
gouden
boodschap

Lesvoorbereiding bij *Dit is een verschrikkelijk boek met een gouden boodschap*

Copyright © 2020: Uitgeverij Pica, Huizen | Alle rechten voorbehouden |
www.uitgeverijpica.nl Hoort bij: *Dit is een verschrikkelijk boek. Met een gouden boodschap.*
ISBN 9789493209060

Alles wat hier genoemd wordt, zijn suggesties vanuit mijn eigen ervaring als leerkracht. Voel je vrij er delen van te gebruiken of van delen af te wijken.

Anton Horeweg, leerkracht, gedragspecialist (M SEN)

Voorwaarden vooraf

In de klas heerst een veilige sfeer (ter beoordeling leerkracht). De online handreiking bij het boek is doorgenomen met directie en/of intern begeleider. Ouders zijn eventueel ingelicht. Zie hiervoor ook de online handreiking:

https://www.uitgeverijpica.nl/images/files/Dit_is_een_verschrikkelijk_boek/PICA-Gouden-Boodschap_Handleiding.pdf

En het filmpje met nog meer uitleg

<https://www.youtube.com/watch?v=zX48ZVEvCP4&feature=youtu.be>

Beginsituatie

In de klas zijn dit schooljaar vaker thema's aan bod geweest. Denk aan: coronacrisis, armoede, leermoeilijkheden, verschillen tussen kinderen enzovoort.

Doel

Kinderen kunnen vertellen wat kindermishandeling inhoudt en wat voor effect dit kan hebben op je stemming, je gedrag en je leren. Ook kunnen kinderen met ten minste één argument uitleggen waarom kindermishandeling nooit hun schuld is en kunnen ze twee plekken noemen waar je hulp kunt zoeken.

Mogelijke bijkomende doelen

Woordenschat (zie woordenlijst achter in het boek).
Gespreksvaardigheden oefenen.

Lesopzet

Het onderwerp in dit boek is lastig, maar het is nadrukkelijk zo opgezet dat het boek met de hele klas wordt gelezen en besproken. Het is aan de leerkracht om dit per bladzijde of per sub-onderwerp te doen. Belangrijk is een voortdurende controle van begrip. De leerkracht stelt daarom veel CvB-vragen, geeft willekeurige beurten (met bijvoorbeeld beurtenstokjes) en laat kinderen voortdurend met elkaar praten over stukken tekst, waarna terugkoppeling plaatsvindt naar de hele groep. Ook bij de terugkoppeling is het belangrijk iedereen voortdurend betrokken te houden, omdat bepaalde delen van de stof anders een eigen leven gaan leiden. Gebruik 'Teach'-technieken als 100%, bliksembeurten, weet niet telt niet enzovoort.

Het kan een goed idee zijn om naar aanleiding van het gelezene te laten tekenen, knutselen, een dramales te doen of muziek te maken. Op een creatieve manier met het onderwerp bezig zijn is voor veel kinderen helpend.

Lessenserie bij *Dit is een verschrikkelijk boek met een gouden boodschap*

Inleiding/lesopening

Wissel het beantwoorden van deze vragen af. Soms via beurten, soms via uitleggen aan je schoudermaatje en een terugkoppeling naar de klas. Ook de leerkracht geeft zijn mening en

vertelt er uitdrukkelijk bij dat dit maar 'een' mening is. Vraag: 'Wie heeft er weleens iets gedaan wat verschrikkelijk moeilijk was? Wie heeft weleens gezien dat iemand iets heel erg vond? Wat zag je dan? Wat deed die persoon? Als je aan iets verschrikkelijks denkt, waar denk je dan aan? Als je iets erg meemaakt, is dat dan altijd je eigen schuld? Ken je een spreekwoord dat zegt dat iets erg door jezelf komt?' (Eigen schuld, dikke bult.)

Zeg: 'Ik heb hier Dit is een verschrikkelijk boek. Ik vind het een vreemde titel. Wat zou er verschrikkelijk kunnen zijn dan?' Vraag door op antwoorden. Bespreek ook wat een gouden boodschap zou kunnen zijn.

Deel de boeken uit. Lees de achterkant, maar laat het boek nog dicht. Introduceer het onderwerp verder: 'Er staat dat sommige kinderen het niet fijn hebben thuis. Heb jij dat weleens gehoord van iemand? Je hoeft geen namen te noemen. Weet je wat er niet leuk was bij die persoon?

Ik ga je nu een stukje Jeugdjournaal laten zien van een meisje dat het thuis niet leuk had.'

https://youtu.be/6pdgu1Zh_wE

Praat eventueel over het fragment van het Jeugdjournaal: 'Hooft dit bij 'verschrikkelijke dingen?' Zou het de schuld van dat meisje zijn? Waarom denk je dat?'

Leskern

De leskern zal in de praktijk verspreid moeten worden over een aantal dagen. Hoeveel is afhankelijk van de leesvaardigheid, de hoeveelheid gesprekken en de aandacht van je klas.

Samen lezen

'Doe je boekje maar open. Ik snap dat jullie door het boek willen bladeren. Dat mag straks. Eerst moeten we twee belangrijke stukken lezen. Daarna mag je even bladeren. Het eerste stukje staat op *pagina 7 Hallo Jij!*' Je kunt eventueel uitleggen dat Kim als kind vervelende dingen meemaakte thuis (zonder daarop in te gaan, dat blijkt later uit het boek).

Praat-samen-opdracht

‘Je hebt nu het stukje van Kim gelezen. Vertel eens aan elkaar wat volgens jou het meest belangrijke is uit dit stukje.’ Laat daarna delen met de klas.

Samen lezen

‘De schrijver/meester Anton heeft ook een boodschap aan jullie. Die gaan we ook samen lezen voor je mag gaan bladeren.’

Praat-samen-opdracht

‘Hij noemt jullie superhelden. Waarom? Zouden die dingen horen bij wat we eerder “verschrikkelijk” noemden? Waarom zijn ze eigenlijk verschrikkelijk? Welke dingen vindt meester Anton Belangrijk? Waarom is dit boek voor *alle* kinderen? Ben je het daar mee eens? Wat vind jij? Waarom vind je dat? Hoe kun jij iemand helpen volgens meester Anton?’ Er zijn nog veel andere vragen die je zelf kunt verzinnen. Wissel het vragen beantwoorden af. Laat de kinderen veel samen praten en koppel dan pas terug. Geef willekeurige beurten, maar let goed op of er kinderen ‘wegduiken.’ Geef ze dan geen beurt. Wel kun je later (onder vier ogen) vragen dat het leek of ze zich ongemakkelijk voelden.

Bladeren door het boek

Laat de kinderen een paar minuten door het boek bladeren. Kinderen willen graag al weten wat er in het boek staat. Stimuleer dat, maar laat ze niet te lang bladeren, omdat ze dan al gaan lezen wat je dadelijk gaat bespreken met je klas. Geef nog geen uitleg, behalve over lastige woorden. Je kunt ze attent maken op de woordenlijst achter in het boek.

Pagina 11 t/m 12: Heb ik te veel fantasie?

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Wat moet je goed begrijpen voor we gaan lezen in dit boek? Welke persoon zou jij vertrouwen? (Geef eventueel zelf een voorbeeld, niet alle kinderen denken aan bijvoorbeeld hun buurvrouw.) Is dit een fantasieverhaal? Waarom denk je dat? Zou jij een meester of juf

kunnen vertrouwen? Wist je dat er op onze school een vertrouwenspersoon is? (Leg uit wie dat is, wat die doet, hoe je er kunt komen). Is het raar als je iets uit dit boek niet begrijpt? Wat kun je dan doen?

Pagina 13 t/m 18: Erg, erger, nog erger

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Inventariseer de erge zaken. Wat vinden jullie de ergste? Wat is helemaal niet erg? Of is alles erg? Heeft iemand weleens een van deze dingen meegemaakt? Of ken je iemand? 'Lekker puh,' zeggen we weleens. Dat betekent dat je iets verdient. Is dat hier ook zo? Hoe zou jij je voelen denk je als een van deze dingen jou overkomt? Welke kinderen voelen dat ook zo? (Bewust worden van niet de enige zijn.) Hoeveel kinderen in Nederland maken iets ergs mee? Wat is de belangrijkste boodschap uit dit hoofdstukje? Lees die eens voor? (Het komt niet door jou!)

Houd ook hier goed de reacties in de gaten

Als er een kind is van wie je al weet dat het een van deze gebeurtenissen heeft meegemaakt, praat daar dan vooraf over met het kind en vertel dat dit aan de orde komt. Spreek af wat het kind mag doen. Wil het erbij blijven? Of juist even weg?

Pagina 19 t/m 24: Een naar hoofdstuk

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Dit is een naar hoofdstuk, wat kun je doen als je verdrietig wordt van dit hoofdstuk? (Wellicht even water drinken, bij een vriend of vriendinnetje zitten enzovoort.) Wat bedoelt de schrijver met 'je hebt een beeld nu, toch?' Kun je nu uitleggen wat lichamelijke kindermishandeling is?

Alle vormen kun je op deze manier bespreken. Vraag vooral terug of elke vorm kan worden uitgelegd (CvB). Praat vooral over wat voor gevoelens en gedachten het oproept. En ga in op: Wat doe jij als je boos bent, verdrietig bent, eenzaam bent? Wat helpt jou? Wat is de belangrijke opmerking aan het eind van het hoofdstuk? (Zoek dan hulp. Dat is niet zwak, dat is niet stom: dat is ongelooflijk moedig. En verstandig.) Waarom zegt de schrijver dit denk je?

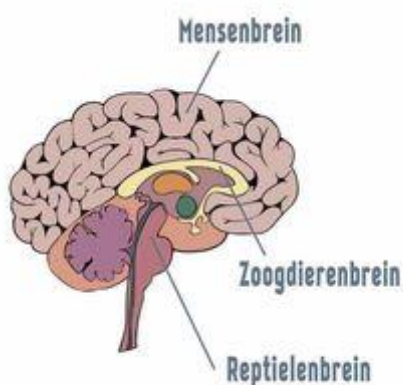
Zoek ook de gedeelde ervaring

'Ja dat doe ik ook als ik verdrietig ben. Wie doet dat nog meer?' Zo ervaren kinderen dat ze niet gek of raar zijn en dat ze niet de enige zijn. En houd uiteraard de reacties goed in de gaten.

Pagina 25 t/m 28: Hoe overleef ik ...

Didactische aanpak

Dit stuk gaat over je brein (mensenbrein, zoogdierenbrein, reptielenbrein). Je kunt het lezen (er staat een duidelijke uitleg), maar je kunt er ook voor kiezen om eerst zelf wat uit te leggen over het brein. Je kunt bijvoorbeeld een bordschema opbouwen over de te bespreken delen. (Zie het boek *Bordwerk en aantekeningen*' van Marcel Schmeier hoe je dat kunt aanpakken.)

Uiteraard kun je ook gewoon het boek volgen of op YouTube een filmpje zoeken.

Samen lezen

Vanwege de complexiteit van dit stukje zou ik aanraden het voor te lezen en uitleg te geven. Bedenk van tevoren welke CvB-vragen je kunt stellen over die uitleg. Wijs de kinderen op de woordenlijst of lees samen de woorden in de woordenlijst die betrekking hebben op dit hoofdstuk. Schrijf de woorden (eventueel van tevoren) op het bord en laat ze een voor een zien. Het is belangrijk dat elk kind dit stuk begrijpt, omdat er later op wordt voortgeborduurd.

Pagina 29 t/m 33: Help gevaar! Snelle breindelen in actie

Vooraf

Vraag dingen als: 'Wat doe je als iemand een gum naar je hoofd gooit? Wat doe je als iemand met zijn vinger op je oog afkomt?' (Reageren zonder nadenken. Heel snel). Daarover gaat dit stukje: reageren zonder vooraf na te denken.

Samen lezen

Dit stuk gaat over fight, flight, freeze. Vanwege de complexiteit van dit stukje zou ik aanraden het voor te lezen en uitleg te geven. Bedenk van tevoren welke CvB-vragen je kunt stellen over die uitleg. Wijs de kinderen op de woordenlijst of lees samen de woorden in de woordenlijst die betrekking hebben op dit hoofdstuk. Schrijf de woorden (eventueel van tevoren) op het bord en laat ze een voor een zien.

Benadruk dat de fight-, flight- en freeze-reacties door niemand gekozen kunnen worden. Het is een volautomatisch systeem. Niemand, ook de juf of meester niet, heeft dit onder controle. Het is instinct. *Dit is heel belangrijk*, omdat kinderen soms boos worden op zichzelf omdat ze zo'n reactie vertoonden. Ook geven ze zichzelf de schuld dat ze bijvoorbeeld 'bevrozen', zoals bij seksueel geweld nogal eens gebeurt. Hiermee help je kinderen te 'ontschuldigen'. Iets waar ze in een latere levensfase veel aan kunnen hebben.

Sta ook uitgebreid stil bij de boodschap op pagina 33. *'Je lijf is alleen van jou. Van niemand anders. En iedereen moet er afblijven als jij dat wilt.'*

Mogelijke praat-samen-vragen

Wie kan een voorbeeldje geven van een 'fight' reactie? (idem flight, freeze). Kun je die reactie 'kiezen'? Wat voor reactie zou een kind hebben die stokstijf blijft staan voor een aanstormende auto? Is dat kind een dom kind? Waarom (niet)?

Pagina 34 t/m 36: Waarom ga je niet gewoon met iemand praten?

Vooraf

Praat, voor je gaat lezen, eens over het volgende: Wie heeft weleens iets gehad dat hij iets niet durfde te vertellen aan zijn vader, moeder, de juf of meester? Waarom niet? Wat was het? Je kunt dit eventueel ook eerst even in tweetallen laten vertellen. Dat neemt de spanning een beetje weg. Begin eventueel met een eigen voorbeeld. Kinderen merken hierdoor dat wat ze zo gaan lezen vaker voorkomt, zelfs in 'gewone' situaties (waarschijnlijk noemen ze vooral 'ondeugende dingen' die ze niet durfden te melden), laat staan als je iets meemaakt zoals in dit boek.

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Soms schaam je je om iets te vertellen, maar de daders van die nare dingen maken het nog lastiger voor je. Hoe doen ze dat? Klopt het wat ze zeggen? Als je toch niet praat (omdat je niet durft), ben je dan dom? Geef eventueel de tip om als je het niet durft te zeggen, het op te schrijven.

Pagina 37 t/m 40: Ik ga het vertellen!

Vooraf

Praat over geheimen, het verraden van geheimen, en waarom dit geheim wel verraden mag worden. Die context is zeer belangrijk voor kinderen, omdat die vaak geen onderscheid maken. Geheim = geheim. Eventueel kun je aanhaken bij 'Griezelgeheim', een voorstelling van Schottinderose.¹

Waarom begint dit hoofdstuk met de tekening een soort superkind? (Het is supermoedig als je het durft te vertellen als je iets ergs meemaakt.)

---

¹ Zie voor meer informatie <https://www.schottinderose.com/griezelgeheim.html>

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Websites in het echt

Laat de websites zien op internet (of zelf opzoeken, eventueel met de bijgeplaatste QR-codes). Laat zien dat ze achter in het boek staan. Misschien zijn er wel kinderen die een keer gebeld of gechat hebben met zo'n instelling. Benadruk dat alles anoniem kan (leg uit wat dat is) en dat niets raar gevonden wordt.

Pagina 41 t/m 44: Het Kinderrechtenverdrag

Vooraf

Praat over rechten. Wat zijn dat? Wie kent er een recht? Gelden rechten voor iedereen? Heb je altijd overal recht op? Op welke dingen heb je altijd recht? Ken je het Kinderrechtenverdrag? Wie heeft dat gemaakt? (Verenigde Naties.)

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Welke drie rechten vind jij belangrijk? Waarom? Zijn rechten voor kinderen wel nodig? Heb je op school ook rechten? Wat zijn criminaliteit en radicalisering? (onderaan de rechtenrij).

Pagina 45 t/m 48: Ik ben mezelf niet meer

Vooraf

Kom weer even terug op de drie breindelen. Laat eventueel de tekening erbij nemen en praat nog even over wat fight, flight, freeze is. Benadruk nog een keer dat dit 'instinct' is en dat je er niets aan kunt doen als je bijvoorbeeld bevriest.

Samen lezen

Dit stuk gaat over hoe je fight-, flight-, freeze-reacties van een verschrikkelijke gebeurtenis terug ziet in de klas. Vanwege de complexiteit van dit stukje zou ik aanraden het voor te lezen en uitleg te geven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Bedenk van tevoren welke CvB vragen je kunt stellen over die uitleg. Wijs de kinderen op de woordenlijst of lees samen de woorden in de woordenlijst die betrekking hebben op dit hoofdstuk. Schrijf de woorden (eventueel van tevoren) op het bord en laat ze een voor een zien.

Pagina 49 t/m 52: Een slimme truc die niet slim is

Vooraf

Wie kent er een trucje? Wat is een trucje eigenlijk? (een manier om iets makkelijker te laten worden of een manier om iemand in de maling te nemen). Vertel dat je brein goed is in trucjes doen. Laat als voorbeeld een plaatje zien met gezichtsbedrog.

Samen lezen

Dit stuk gaat ook over hoe je fight, flight, freeze van een verschrikkelijke gebeurtenis terug ziet in de klas. Vanwege de complexiteit van dit stukje zou ik aanraden het voor te lezen en uitleg te geven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Bedenk van tevoren welke CvB-vragen je kunt stellen over die uitleg. Wijs de kinderen op de woordenlijst of lees samen de woorden in de woordenlijst die betrekking hebben op dit hoofdstuk. Schrijf de woorden (eventueel van tevoren) op het bord en laat ze een voor een zien.

Pagina 53 t/m 57: Hoe je brein doet alsof het er niet is

Vooraf

Vertel dat er straks iets verteld wordt over triggers. Leg het begrip alvast uit met een voorbeeld (in de woordenlijst vind je ook een voorbeeld). Laat kinderen een 'trigger'

verzinnen. Ga in op het begrip dagdromen. Vertel dat het straks over een bijzondere manier van dagdromen gaat. Waarom doen we dit soms? Wat merk je dan? Wat merken anderen dan aan je? Hoe reageert de juf of meester daar meestal op?

Samen lezen

Vanwege de complexiteit van dit stukje zou ik aanraden het voor te lezen en uitleg te geven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Bedenk van tevoren welke CvB-vragen je kunt stellen over die uitleg. Wijs de kinderen op de woordenlijst of lees de samen de woorden in de woordenlijst die betrekking hebben op dit hoofdstuk. Schrijf de woorden (eventueel van tevoren) op het bord en laat ze een voor een zien. Zet er een korte uitleg achter als steun tijdens het lezen.

Pagina 58 t/m 59: Rondrennen tot je een ons weegt? Of liever niet?

Samen lezen

Dit stukje kunnen kinderen uitstekend in tweetallen lezen. Vraag iemand het na afloop uit te leggen. Hebben ze begrepen waarom je na een ruzie in de pauze niet zo goed kunt leren?

Pagina 60 t/m 61: De gouden boodschap

Vooraf

Dit is het belangrijkste stuk van het boek. Kinderen moeten ervan doordrongen worden dat De gouden Boodschap *altijd* geldt bij de zaken uit dit boek. Maak er een plechtig moment van, prijs je klas dat ze dit alles hebben durven lezen. Besteed ook aandacht aan de zilveren boodschappen. Het besef dat je niet gek bent, niet de enige bent en mag zijn wie je bent, is zeker voor kinderen die misbruik en mishandeling meemaken een zeer belangrijke boodschap.

Samen lezen

Lees de tekst met de hele klas of lees voor. Stel veel CvB-vragen en laat herhalen wat er gezegd is. Laat kinderen de vragen weer afwisselend zelf beantwoorden of in tweetallen aan elkaar uitleggen. Koppel daarna altijd terug naar de hele klas; zo verklein je de kans dat onjuist beantwoorde vragen onopgemerkt blijven.

Mogelijke praat-samen-vragen

Wat vind je van de Gouden boodschap? Welke zilveren vind jij belangrijk? Hoe zou je dit aan alle kinderen kunnen vertellen?

Afsluiting

Pagina 62 t/m 63 Tot slot

Lees samen Tot slot. Praat nog even na over het boek. Was het eng? Verdrietig? Wat vind je ervan? Wat kun jij doen als iemand dit meemaakt? Wat is de allerbelangrijkste regel die je je hele leven moet onthouden?

Mogelijk vervolg

- Team-Kim uitnodigen.
- Creatieve verwerking van de stof uit dit boek.
- Boeken over dit onderwerp uit de bieb halen: *Rauzer* (Peter Jan Rens), *Verdriet met Mayonaise* (Carrie Slee), *Blauwe plekken* (Anke de Vries), *Lastig* (Trude de Jong) enzovoort.
- Een brievenbus van de leerkracht in je klas zetten, waarin (anoniem) briefjes aan de juf of meester gestopt mogen worden. Niemand kijkt in de brievenbus behalve de leerkracht.

